

Opdrachtfiche OPO bia55 Ontwerpen : Implement ! Water*proef

Badhuizen voor de toekomst – Ode aan het water in de stad

Nimbus Atlas II 2016
Berndnaut Smilde

Semester	1
Campus	Brussel (B1+2) en Gent (G1 + 2 + 3 + 4)
Studiepunten	9 sp (8sp opdracht groepswerk + 1sp reisweek individueel)
Titularis	An Vanderveken en Stephan Berteloot
Docenten Team	Brussel : Leen Scholiers (B1) + Peter Van Steenkiste (B2) Gent : Stephan Berteloot (G1) Sanne Delescluse (G2) Michiel Hutsebaut (G3) An Vanderveken (G4) Licht : Nelly Moenssens Lucht en water : Peter Van Orshoven Akoestiek : Monika Rychtarikova Brandveiligheid-toegankelijkheid : Sandy De Bruyckere en Kathy Corthals

Beschrijving inhoud en aanpak

In de Implement-studio volgt het implementeren en synthetiseren van de diverse inzichten en attitudes opgedaan in de voorgaande ontwerpstudio's en bouwtechnische modules. Deze voorgaande studio's en colleges legden een specifieke focus op deelaspecten van een breed ontwerp en bouwtechnisch instrumentarium. Inhoudelijke thema lijnen als 'Performative space and Proximity', 'Interior and Imagination', 'On Continuity and Identity' en 'Narrative space and materiality' werden hier geïntroduceerd.

De verworven kennis, de vaardigheden en de onderzoekende inventiviteit die de student hierdoor beheerst worden dieper en simultaan geëxploreerd via een concrete opdracht. Er is een omschreven stedelijke site en context, een te herbestemmen publiek gebouw, te exploreren specifieke functies en programma's, een tijdsverloop van gebruik alsook te exploreren atmosferische kwaliteiten en bouwtechnische vraagstukken voor het integreren van licht, lucht, water en akoestiek die het interieur ontwerpen simultaan aansturen.

De schaal en de complexiteit van het ontwerp-traject wordt verhoogd, het ontwerpen wordt geleid vanuit een visievorming en een 'programma van eisen' dat streeft naar een hoge graad van conceptualisatie met een uitgewerkte bouwtechnische materialisatie en presentatie. Principes van brandveiligheid en toegankelijkheid dienen ook in het ontwerp- en onderzoeksproces verwerkt te worden.

Het ontwerpproces start vanuit de vertaling van een visie met een omschreven programma omschreven door een reëel bouwheer, naar een ruimtelijke organisatie. Het ontwerp streeft naar conceptuele innovatie door materialisatie en vormgeving alsook tot het beheersen van bouwtechniek in concept en detail. De opdracht beoogt een sterk uitgewerkt innovatief resultaat met een hoge haalbaarheids- en materialisatie graad.

Timing en een goede team-organisatie met een duidelijke taakverdeling maken een essentieel deel uit van het ontwerpproces, alsook de maturiteit van het ontwerp en de realiteitszin van het uitgewerkte voorstel.

Ontwerp het nieuwe badhuis voor de toekomst

De complexe dense stedelijke samenlevingssituaties van vandaag en de oprukkende klimaatverandering zijn overal ter wereld een grote uitdaging voor de toekomst. Deze complexiteit en veranderlijkheid bevat een grote rijkdom om te ontdekken, te exploreren en te herdefiniëren.

Interieurarchitectuur is bij uitstek thuis in het omgaan met wat er reeds is, zowel bouwkundig als het leven in en omheen onze gebouwen. Het hele idee is om te zien, te begrijpen en te accepteren dat het leven veranderlijk is en transformabel. Een transformatie kan slechts succesvol zijn indien we zo dicht mogelijk bij het onderwerp staan en uiterst precies te werk gaan. Observeren en begrijpen liggen aan de brede basis.

Bij de inzet van middelen hoort de fascinatie voor materialen, hun eigenschappen, kleur en korrel, de wijze waarop ze verwerkt en samengevoegd worden. De zorg waarmee deze materialen ingezet worden vertelt het verhaal van de ontwerpers en de makers - tevens van de brede gemeenschap. Het ontwerp vertelt iets over de ambities, de cultuur en tradities, de maatschappelijke situaties en problematieken, de plaats en de tijd, de technologie, de toekomstperspectieven, de evolutie van ecosystemen en biosferen.

Het ontwerpproces wordt gestuurd door 5 belangrijke atmosferische technische componenten die de ervaring van het binnenklimaat vormgeven :

Water (in diverse constellaties) een fluide, vaste of gasvormige belangrijke speler die het belevingsproces beheerst en de atmosferische condities bepaald. Duurzaam gebruik - spaarzaamheid – recyclage – filtering – lozing – verbruik en veranderlijk zijn dragers van de beleving en de infrastructurele spelers.

Licht (daglicht en kunstlicht) in bijzondere configuraties om te voldoen aan de nodige intensiteit of lichtheid per functie, maar ook als een zeer belangrijke speler in het bepalen van de perceptie van atmosfeer en kleur.

Lucht (ademruimte – volumetrie en ventilatie) een onzichtbare component die de vochtinhoud, warmte/koeling en versheid voor gezonde lucht reguleert – de leefbaarheid van een ruimte bepaalt met een breed instrumentarium gedacht vanuit natuurlijke flows en aanvullingen met nodige technische componenten.

Akoestiek (als sensitieve speler) een onmisbaar element voor het binnenklimaat onzichtbaar of niet voelbaar maar doelgericht inzetbaar en cruciaal in de belevingswaarde van een ruimte en haar perceptie.

Materie (als tastbare vertaling) de component die de gebruikers, het programma en de functies omkadert – ecologisch en duurzaam – sfeerbepalend en vormgevend

Ecologie en duurzaam transformeren moet in het vroegste stadium deel uitmaken van elk bouw- of renovatieproject. De relatie tussen onze gebouwen en de natuur wordt te vaak onbenut. Het biedt een grote opportuniteit voor kwaliteit in de beleving van de gebruikers en een gezonder binnenmilieu. Zowel een 'back to basics' attitude of het incorporeren van (ver) nieuwende technologieën levert inzichten op die geïntegreerd worden in een steeds groter aantal toonaangevende projecten wereldwijd. Innovatie samen met een holistische benadering leveren een toekomstbeeld op dat heel anders is dan de vele doemscenario's die dagelijks in de media soms naar voor komen. Ze tonen een drang tot verandering, anders kijken en anders waarmaken.

Het detail in de gebouwde omgeving, zowel in de vormgeving als in de materialen, op de maat van de mens is van niet te onderschatten belang. Het moment van de interactie tussen gebruiker en de gematerialiseerde ruimte zal mee bepalend zijn voor de waarde die deze nieuwe plek zal verwerven. De intieme aanraking van de deurgreep, de handleuning, de zitbank en de wijze waarop de materialen zijn aangebracht om licht te sturen en richting aan te geven...zal balanceren tussen het nieuwe en het vertrouwde...tussen atmosferische beleving en tactiele massa ... tussen afgewogen densiteit en extreme lichtheid.

De programma invulling is 3 ledig met volgende kernfunctie :

1. 1/3 van de oppervlakte wordt ingezet als open free space : deze opdracht heeft de ambitie om een genereuze publieke ontmoetingsplek te creëren voor de lokale gemeenschap en de stad waarin die zich bevind. De focus van de opdracht ligt in de ontdekking van het verborgen potentieel, van de exploratie van de tussenruimte, het opnieuw schrijven van een oud verhaal... een gemeenschappelijke ontmoetingsplek voor de toekomst ...
2. 1/3 van de oppervlakte wordt ingenomen door het badhuis of de waterplek van de toekomst. De ruimtelijke protagonisten in het programmatorische verhaal zijn : een onthaal- en ontmoetingsruimtes, een drinkplek, omkleedruimtes, douches en diverse reinigingsplekken, rustplekken, ruimtes voor sequences van diverse water- lucht- licht

en warmte ervaringen, massageruimtes, een open ruimte die verschillende invullingen kan dragen als contemplatieve, stille of meditatieve ruimte ... volgens het programmatische onderzoek van de ontwerpteams.

Per gemiddelde weekdag vertoeven of passeren er een 80 tal personen op verschillende tijdstippen in het badhuis dat doorlopend open is van de vroege ochtend tot de late avond en verschillende programma's in tijd en regimes (genders) kan omvatten. De ontwerpers oriënteren zich in het vooronderzoek op een boeiende doelgroep en het opmaken van een logisch programma met een maatschappelijke relevante meerwaarde.

3. 1/3 van de oppervlakte wordt ingezet voor diverse functionele invullingen : deze zijn vrij door het ontwerpteam te kiezen (van publiek tot privaat programma ...) in relatie tot het overige programma, de behoeften in het buurt- en stedelijk weefsel, toekomstige ontwikkelingen en de mogelijke ontsluitingen ervan.

Het gebouw : een bestaande site in transformatie

Het bestaande gebouw waarop we werken bevindt zich in Antwerpen Zuid met een brede gevel van 28 meter op de stedelijke boulevard : Paleisstraat : tussen de voormalige art deco brandweerkazerne en politiekantoor. Het brutalistische gebouw werd door de Stadsarchitect Paul Donné ontworpen en gebouwd eind jaren 60. Het werd ingericht met ontspanningslokalen en een publiek badhuis met bovenliggende privaat appartementen. De aanwezige karakteristieken van het gevelgabarit refereert eerder naar kantoorgebouwen die men nog op vele plaatsen in historische context aantreft die ook op herbestemming wachten. De naastliggende buur "den bell" huisvest de huidige stadsdiensten bij elkaar en is een aanwezige grote "buur" van het pand. De uitgesproken gekadreeerde gevel voor- en achteraan dient behouden te blijven vermits deze van een bijzondere historische kwaliteit en uit een bijzonder architectuurperiode dateert. Het gebouw zal binnen afzienbare tijd volledig herbestemd worden tot een modern school- en woongebouw voor bijzonder onderwijs zie ook : <https://www.koca.be/>

Het gebouw wordt de drager van ons programma en dient herdacht en aangepast te worden aan de nieuwe noden van de toekomstige gebruikers nu de vroegere indelingen verdwenen zijn en enkel de beschadigde binnenzijde nog hier en daar tekens vertoont van de vroegere bewoners en het vroegere gebruik.

Het huidige gebouw is oud en onaangepast aan de hedendaagse standaarden betreffende comfort en invullingen - een herbestemming dringt zich op en hierdoor liggen de kansen

open om er een duurzaam project van te maken...deze onaangepastheid en de onbestemde ruimtes leveren dus voedsel voor de verbeelding.

De interne circulatie zal bepaald worden door het verfijnde programma en dit programma zal tot stand komen aan de hand van de visie van het multiple-ontwerp team.

Een toekomstgerichte en hierdoor 'duurzame' herwaardering zal aantonen dat dit type patrimonium over het potentieel beschikt om opnieuw waardevol te zijn voor zijn gebruikers en zijn omgeving.

De site dient herdacht en aangepast te worden aan de nieuwe noden van de toekomstige gebruikers en het noodzakelijke programma zoals omschreven in de kernfuncties.

Dit zijn plaatsen voor intimiteit, verzorging, verwennen, rituele en sociale ontmoeting, lichaamshygiëne en geestelijke ontspanning – een uitnodigende omgeving die aanzet tot zorg, ontmoeting, reflectie, kennisdeling en atmosferische beleving. Het is een plaats waar eventueel ook ongedwongen andere faciliteiten kunnen aangeboden worden.

Het gebouw heeft een totale bruto vloer oppervlakte van 2500m² (excl buitenruimte) die verdeelt is over 5 bouwlagen (kelder – glv – 1 – 2- 3 verdieping). Het gebouw heeft een basis footprint van 1248m² (incl buitenruimte : 10 garages en koer).

Slechts 2/3 van het gebouw kan als interieur ingevuld worden, 1/3 werkt als buitenruimte of overgangszone tussen interieur en exterieur – de free space. "Think inside the box" is een spelregel in het ontwerpproces.

De structuur is eenvoudig in beton (funderingen, kolommen, balken en vloeren ingevuld met metselwerk) de gevels zijn opgetrokken in beton met metselwerkinvulling en schrijnwerk met voorzet prefab gevelkaders. Hetzelfde gebouw is het onderwerp van het OPO 53 constructie en detail.

De fysieke en mentale benadering van de interne circulatie en de verticale verbindingen zullen bepalend worden als belangrijke interieure ruimtes volgens de uitgangspunten en visie van de ontwerpers.

Benodigde materialen

Via toledo is er een literatuurlijst met referentiebronnen beschikbaar.

Timing

Week	Activiteit	Toelichting
Week 1 28/9	Intro opdracht	Start dag met lezingen en inhoudelijke voorstelling van de opdracht – kennismaking – groepsindeling - plaatsbezoek
Week 2 05/10	Analyse gebouw	Verkenning gebouw, opgave en conceptvorming Programma + opstart 3 toekomstgerichte scenario's Intro's aspecten binnenklimaat en structuur - brandveiligheid
Week 3 12/10	Analyse Ontwerp	Programma en organisatie uitdiepen – research voorleggen Concept doorloop en verdieping – opbouw scenario's
Week 4 19/10	Ontwerpstudie	Ontwerp onderzoeksscenario's voorleggen Pecha kucha's ifv programmatorische concepten in gebouw
Week 5 26/10	Ontwerpstudie	Ontwerp onderzoeken voorleggen Binnenklimaat consult verkenning – passieve maatregelen
Week 6 02/11	Peer review	Presentatie 1° ontwerpconcept + feedback 1* peer review
Week 7	Reisweek Venetië	Relevante referenties en reis-research – posters logboek
Week 8 16/11	Ontwerpstudie	Reisweekresultaten voorleggen Concept, integratie en uitwerking van ontwerp
Week 9 23/11	Ontwerpstudie	Concept, integratie en uitwerking van ontwerp Verdiepend consult binnenklimaat en ruimtelijk ontwerp
Week 10 30/11	Ontwerpstudie	Atelierbegeleiding verdieping concept en integratie
Week 11 07/12	Review	Presentatie en indiening van totaalconcept Feedback op definitief geïntegreerd ontwerp Uitnodigen van masterdocenten – studenten – externe
Week 12 14/12	Ontwerpstudie	Draft eindpresentatie ontwerp en integratie Atelierbegeleiding verdieping concept en integratie
Week 13 21/12	Ontwerpstudie	Draft eindpresentatie ontwerp en integratie Verdiepend consult binnenklimaat en ruimtelijk ontwerp
2 weken	Geen atelier	Kerstvakantie
Week 14 11/01	Eind Presentatie	Eind presentatie van het volledige ontwerp werkstuk Uitnodigen van masterdocenten – studenten – externe

Evaluatieprocedure

Permanente en eindevaluatie - buiten de examenperiode. De evaluatie gebeurt door overleg tussen de begeleidende docenten op vlak van de leerdoelen van dit OPO en op basis van het totaal van ingediende werkstukken. Het ontwerpproces is deel van de beoordeling van het eindresultaat. Bij de reviews en eindpresentatie worden er eventueel externen aan de opdracht uitgenodigd als extra feedback, zij geven echter geen cijfers in de beoordeling.

Studenten worden op regelmatige basis door de docent(en) begeleid d.m.v. continue feedback op hun "work in progress". Er worden ook tussentijdse feedbackmomenten georganiseerd na reviews waarbij de student een indicatie krijgt van zijn/haar prestaties [aan de hand een kleurcode groen – oranje - rood]. Dit wordt geregistreerd in de opvolgfiche alsook met de studenten besproken.

Er worden geen punten gegeven op afzonderlijke werkstukken die in de loop van de opdracht worden gevraagd, getoond of die vereist zijn om in te dienen. Er is geen tweede evaluatie-kans.

Interdisciplinair Team work

Het betreft een doorlopend groepswerk (in een ontwerpsteam van min 2 tot max 4 studenten) waarbij de finale eindquotatie voor alle betrokken deelnemers gelijk en evenwaardig wordt toegekend.

De aanwezige te vervullen componenten en opgaves in de opdracht worden steeds gelijkwaardig beoordeeld. (dwz een ontwerp project zonder een degelijke bouwtechnische uitwerking kan niet slagen voor de opdracht – een sterk technisch onderbouwde uitwerking zonder een gefundeerd ontwerp traject of concept kan evenmin slagen) beide vormen 1 evenwichtig en ondeelbaar geheel in de beoordeling.

De gevormde teams zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor de ruimtelijke organisatie maar ieder teamlid kiest in een verder stadium van het project een zone om thematisch verder uit te werken. De ontwerpopdracht omvat een beoordeling van 8 studiepunten.

Het vervullen van de reisweek-opdracht komt overeen met 1 studiepunt, dit wordt individueel ingeleverd en beoordeeld.

Leerdoelen en evaluatiecriteria

De student kan:

- **Implementeren:** kan kennis en inzicht in bouwtechnische praktijk m.b.t. licht, lucht en geluid implementeren in een ontwerp.
- **Synthetiseren:** kan techniek en maatschappelijke noden samenbrengen in een coherent ontwerp als antwoord op een complexe en gediversifieerde vraagstelling.
- **Vertalen:** een authentiek ontwerp genereren dat een overtuigende vertaling is van een uitgesproken visie op een programma.
- **Samenwerken:** zelfstandig, collegiaal en interdisciplinair samenwerken.
- **Communiceren:** zowel beeldend als verbaal de uitgangspunten van een ontwerp en de bouwtechnische uitwerking ervan kunnen presenteren

Output, deadlines en vormvereisten

Werkstuk	Datum	Vormvereisten
Ontwerptool	Week 2	Tekeningen van het eerste site bezoek Werkmaquette 1/100 Doorloop plannen 1/50 ifv technische componenten
Ontwerptool	Week 3	Ontwerpscenario's en conceptscenario's uitwerken
Ontwerptool	Week 4 : 19/10	Pecha Kucha's van ontwerpscenario's
Ontwerptool	Week 5	Verdieping ontwerp en technische componenten
Presentatie	Week 6 : 02/11	Ontwerpbundel in te dienen digitaal
Reisweek	Week 8 : 16/11	Reis synthese research indienen
Review	Week 10 : 30/11	Presentatie ontwerp met tekeningen en maquette(s)
Definitief ontwerp	Week 12 - 13	Tekeningendossier met plannen, snedes, 3d beelden en proef maquette(s) – draft
Eind presentatie	Week 14 : 11/01	Tekeningendossier en uitgewerkte maquettes Uitwerking van het proces tot eindproduct

De studenten dienen op de dag van de eindevaluatie een volledig tekeningen dossier in. Dit dossier bestaat uit verschillende soorten van grafische documenten (processchetsen, plattegronden en doorsneden, 3D-studies- en maquettes, presentatiemateriaal en overige zaken zoals in het atelier afgesproken. Waar nodig ondersteund met tekst om de uitgangspunten van het ontwerp en de bouwtechnische uitwerking ervan verder te duiden.